

УДК 378.371.385.81

Павлюк Роман Олександрович

кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Інституту людини, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

r.pavliuk@kubg.edu.ua

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДЯЛЬНІСТЬ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті розглянено поняття науково-дослідної підготовки магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки. У процесі аналізу наукової літератури запропоновано теоретичну модель науково-дослідної іншомовної підготовки магістрів педагогічної освіти; визначено форми роботи студентів, основною з яких є науковий проект; запропоновано різні види діяльності студентів під час роботи над науковим проектом.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність; іншомовна підготовка; науковий проект; навчання, засноване на дослідницькій основі; професійна підготовка.

Актуальність та доцільність дослідження. Науково-дослідницька діяльність у процесі підготовки фахівців магістерського рівня у вищому навчальному закладі є одним із основних видів навчального процесу і важливим чинником формування висококваліфікованих кадрів відповідного напрямку.

Сучасна підготовка майбутніх магістрів базується на теоретичних засадах (нормативні та вибіркові дисципліни), практичній підготовці та магістерській роботі (науково-дослідницька робота) та спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і підготовку фахівців за такими напрямками діяльності: науково-дослідницький (творчий), науково-педагогічний, управлінський (виробничий). Серед напрямів підготовки магістрів спільним для всіх є науково-дослідницький, що передбачає усвідомлення майбутніми магістрами гуманітарного профілю взаємозв'язку між освітою та наукою, особистісної значущості у виявленні та розв'язанні наукових проблем [3, 3].

Нині освітній процес у магістратурі вирізняється високим рівнем розвитку інформаційних технологій навчання та високим рівнем самоосвіти та самоорганізації студента-магістранта.

Разом із тим, сучасний соціум вимагає від фахівця знання мінімум однієї іноземної мови, а подекуди двох чи й трьох. Цією умовою також опосередковується освітній процес у магістратурі, оскільки багато сучасної наукової літератури, необхідної для виконання досліджень, написано іноземними мовами. Звідси і постає питання іншомовної підготовки магістранта, розвитку високого рівня його іншомовної компетенції.

Відтак виникають протиріччя, які існують у підготовці магістрів до наукової та професійно-педагогічної діяльності: між рівнем готовності магістрів гуманітарного профілю до науково-дослідницької діяльності та сучасними вимогами до їхньої професійної підготовки у світлі положень Болонського процесу; потребою завпровадження інформаційних технологій до професійної підготовки майбутніх магістрів та можливостями реалізації цього процесу у вітчизняній вищій школі; багатогранністю та складністю формування готовності до науково-дослідницької діяльності майбутнього магістра гуманітарного профілю в інформаційному середовищі й недостатнім розвитком в сучасній педагогічній науці та практиці новітніх технологій, спрямованих на забезпечення ефективності цього процесу; вимогою соціуму до володіння високим рівнем іншомовної компетенції та недостатньою підготовленістю магістрантів через відсутність фундаментальних магістерських програм для формування практичних навичок володіння іноземними мовами.

Аналіз останніх публікацій. Проблема підготовки науково-педагогічних кадрів у магістратурі знайшла відображення у працях К. Балабанова, Л. Бачієва, В. Вакуленко, Л. Воротняк, О. Гури, Л. Лебедик.

Підготовка магістра як майбутнього викладача до професійної діяльності є складним багатоаспектним процесом, який став об'єктом багатьох наукових досліджень у філософії, психології, педагогіці. Неохідно відзначити фундаментальні дослідження Н. Кузьміної, О. Щербакова, присвячені проблемам підготовки майбутнього викладача до професійної діяльності. Питання загальнопедагогічної підготовки знайшли реалізацію в працях сучасних педагогів: О. Абдуліної, Ю.

Карпова, М. Лещенко, Н. Тализіної, а також психологів С. Максименко, О. Сергєєнкової, О. Лозової та ін.

Сутність та умови ефективного формування готовності майбутніх учителів до науково-дослідницької роботи висвітлено у публікаціях В. Борисова, З. Ісаєвої, Г. Кловак, Л. Коржової, Є. Кулика, В. Лазарева, Є. Макагон, Є. Муравйова, Н. Ставрїнової та ін. У дослідженнях Н. Апатової, Н. Морзе, Л. Романишиної значна увага приділяється науковим основам технології навчання з використанням інформаційних технологій.

Питанням іншомовної освіти на різних етапах навчання, зокрема в магістратурі, присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних учених: особливості розвитку й функціонування іншомовної світи в контексті сучасних підходів до викладання іноземних мов у європейських країнах (Г. Гринюк, С. Ніколаєва, О. Мисечко); соціокультурний компонент змісту навчання іноземної мови у контексті європейської освіти (О. Івашко, О. Максименко, О. Першукова); теорія й практика викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах різного профілю (Н. Замкова, Н. Логутіна, Л. Котлярова, Л. Морська, Т. Вакалюк, О. Тарнопольський, О. Петрашук, Л. Сакун) тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сучасних підходів до розвитку іншомовної освіти на магістерському рівні у контексті перебудови програм навчання на дослідницькі та професійні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до нової концепції підготовки магістрів освітні програми підготовки магістрів поділені на: дослідницькі (поглиблення досліджень в одній з наукових галузей – 2 роки навчання), професійні (розвиток професійних та формування управлінських компетентностей – 1,5 роки навчання).

Оскільки ключовим поняттям у нашому дослідженні є науково-дослідна діяльність магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної освіти, доцільно розглядати дослідницьку програму магістрів, розраховану на 2 роки.

Для ефективної науково-дослідної роботи в процесі магістерської підготовки важливим необхідно вважати єдність цілей і напрямів навчальної і наукової роботи,

тісну взаємодію всіх форм і методів наукової роботи студентів, що реалізуються в навчальному процесі та в позанавчальний час.

Науково-дослідницьку діяльність магістрантів необхідно розглядати як системне утворення, що має свою структуру, зміст і форми, що відповідають основним напрямам науково-дослідницької діяльності, її організації і проведення на кафедрі. Зміст і характер науково-дослідної діяльності магістрантів передусім залежить від напрямів дослідницької і науково-методичної діяльності кафедри, умов дослідницької роботи, наявності бази дослідження, доступності інформаційного забезпечення тощо.

Відповідно до теоретичних тверджень, окреслених вище вітчизняні науковці Л. Антонюк та В. Сацик (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана) виокремлюють такі рекомендації щодо шляхів якісного вдосконалення науково-дослідної діяльності в університетах [1, 39]:

1. Зробити навчання, що базується на дослідженнях, універсальним університетським стандартом через залучення студентів різних курсів до проведення якомога більшої кількості досліджень, навчання студентів ефективно репрезентувати результати своїх наукових розвідок, включення у структуру навчальних курсів спільних студентських наукових проектів, у цілому трансформацію навчального процесу, що базується на дослідженнях, в ефективний практичний досвід.
2. Побудувати перший рік навчання в університеті орієнтованим на дослідження та формування дослідницьких компетенцій через: самоідентифікацію студентами стимулів для свого інтелектуального зростання; ефективне опанування відповідних базових знань і навичок для продовження подальшого навчання на основі досліджень; пропонування студентам різноманітних дослідницьких семінарів у складі невеликих груп та під керівництвом досвідчених дослідників, набуття студентами компетенцій письмового виконання досліджень

- (академічна грамотність), створення і проведення наукових презентацій, міжособистісної співпраці.
3. Зняти бар'єри у міждисциплінарному навчанні студентів. Університетами мають бути розширені напрями і спеціальності міждисциплінарної підготовки студентів у тій чи іншій сфері, враховуючи насамперед інтереси студентства.
 4. Надати пріоритетного значення опануванню студентами комунікаційних навиків, аби студенти були спроможні невимушено й ефективно спілкуватися в письмовій та усній формах.
 5. Креативно використовувати сучасні інформаційні технології. Оскільки університети створюють нові технології, технологічні інновації, то студенти повинні мати найкращі можливості щодо їх опанування та бути свідомими відносно шляхів можливого застосування таких технологій.
 6. Завершувати підготовку бакалаврів захистом наукового проекту. Рекомендується завершувати останній навчальний семестр підготовки бакалавра виконанням спеціальної дослідницької роботи на основі набутих дослідницьких та комунікаційних компетенцій.
 7. Навчати магістрів як майбутніх потенційних викладачів. У цьому контексті університети мають постійно переглядати й оновлювати свої навчальні програми таким чином, аби підготувати магістрів до викладацької професії.
 8. Розбудовувати в університеті середовище активної наукової спільноти. Цей аспект ще не досить повно враховується сучасними університетськими закладами. Вважається, що активна наукова спільнота формується за умови, коли у процесі навчання студенти досягають спільних цілей, загальної мети, сповідують єдині цінності. Саме за таких умов студенти генерують найбільшу продуктивність та високу мотивацію до навчальної діяльності.

Вищеперераховані положення є як ніколи на часі та мають не лише рекомендаційний характер, а мають стати професійним кредо сучасного викладача вишу. Це все актуалізується ще і прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту», де усі ці положення так чи так знаходять своє місце.

Зауважимо, що багато з вищеперерахованих рекомендацій стосуються й іншомовної компетенції, оскільки у будь-якому разі сучасна наукова спільнота не може обійтись без використання сучасних зарубіжних досліджень, які у більшій мірі виконані англійською або іншими мовами.

Відтак постає гостра необхідність у високому рівні розвитку іншомовної комунікативної компетентності сучасного фахівця.

У процесі підготовки майбутнього магістра педагогічної освіти для роботи у вищому педагогічному навчальному закладі навчальна іншомовна комунікативна взаємодія має велике значення для його становлення та розвитку, грає роль цілі та засобу оволодіння мовою. Ні для кого не буде новиною, що запорукою ефективної підготовки є оволодіння способами, прийомами і формами організації в студентській групі іншомовного комунікативного середовища (колективна робота, в парах і малих групах, урахування індивідуальних особливостей студентів, проведення комунікативно орієнтованих занять, створення доброзичливої обстановки, стимулювання студентів до активної мовленнєвої діяльності та ін.) [2, с.145].

При цьому важливе значення має засвоєння майбутнім магістром не тільки лінгвістичних, але і лінгвосоціокультурних знань; активна участь в іншомовних комунікативних заходах у позааудиторний час (наукові семінари, конференції, наукові лінгво-методичні гуртки тощо); уміння узагальнювати педагогічний досвід, включати його до власної діяльності; засвоєння самостійних викладацьких функцій, уміння самооцінювати та коригувати їх; уміння долати комунікативні та комунікабельні труднощі.

Виходячи з положень, описаних вище, ми спробували розробити теоретичну модель діяльності магістранта з огляду на його науково-дослідну роботу у контексті іншомовної підготовки.

У нашій моделі науково-дослідна діяльність та розвиток іншомовної компетентності розглядаються у нерозривній єдності, мають свої структурні складники та шляхи взаємодії між собою. Схематично це можна зобразити так (див. рис. 1).

Рис. 1. Модель діяльності магістранта з огляду на його науково-дослідну роботу у контексті іншомовної підготовки

Як видно із теоретичної моделі основними формами науково-дослідної діяльності магістра педагогічної освіти є звичні складники, але сюди ми ще додали виконання наукового проекту. Зрозуміло, що може виникнути протиріччя між тим, що студент виконує обов'язкове магістерське дослідження та ще й доданим науковим проектом.

Ми вважаємо, що уведення наукового проекту є важливим. Спробуємо розтлумачити це поняття і його актуальність у сучасній професійно-педагогічній освіті та сучасних дослідженнях.

Досить тривалий час поняття «проект» використовувалось в економічних та управлінських дослідженнях. Сьогодні це поняття використовується у дуже багатьох галузях наукового знання.

У зв'язку з цим актуальною вбачаємо проблему визначення сутності цього поняття – «проект» та його особливостей, адже саме воно об'єднує різноманітні види діяльності, відносини, суб'єктів.

Мазур І., Шапіро В., Ольдерогге Н. виділяють такі елементи проекту [5, 13]:

- задум (проблема, завдання);
- засоби реалізації (рішення);
- цілі реалізації (результати, рішення).

Серед основних особливостей, обов'язкових характеристик, які притаманні будь-якому проекту, виділяють такі [4]:

- по-перше, кожен проект має завдання, мету, що виражаються в певному кінцевому результаті;
- по-друге, кожен проект має дати початку та кінця, проміжні дати отримання або досягнення певних проміжних результатів;
- по-третє, кожен проект потребує різноманітних ресурсів, які інколи бувають вкрай обмеженими, мають певний ліміт.

Поняття проекту в різних дослідженнях, моделях та стандартах може трактуватись з урахуванням різних аспектів, позицій. У широкому сенсі, під проектами можна вважати будь-яку діяльність, яка призводить до певних змін. Окремі автори [5, 13], зазначають, що поняття проекту може змінюватись залежно від визначених завдань, запланованих результатів тощо. Аналізуючи найбільш поширені визначення поняття «проект», можна виділити такі основні критерії, що покладені в їх основу:

- проект як певний тривалий процес;
- процес як сукупність певних дій;
- проект як певний вид діяльності.

У нашому дослідженні ми оперуємо поняттям «науковий проект» і, виходячи з цього, можемо дати йому таке визначення – це завдання, метою якого є досягнення певного неповторного за своїми характеристиками та особливостями результату, що здійснюється в заздалегідь визначений термін.

Проект є складною системою, що має певні етапи, елементи, які потребують якісного та ефективного управління. Він має свій життєвий цикл, який складається з декількох етапів:

- I етап – визначення завдання та ініціалізація проекту;
- II етап – процес планування проекту;

- III етап – виконання, запровадження проекту;
- IV етап – завершення проекту та отримання заздалегідь визначених результатів, ефекту тощо.

Виконання наукового проекту у процесі магістерської підготовки сприяє розширенню світогляду студента, сприяє розвитку креативності, колективної творчості, спонукає до детального аналізу наукового матеріалу, розвиває комунікативну компетентність шляхом залучення студента до вивчення сучасних наукових джерел, які, у більшості випадків, написані іноземною (англійською) мовою.

Реалізація наукових студентських проектів у контексті запропонованої моделі втілюється нами під час роботи зі студентами спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта» ОКР «магістр» та вивчення ними дисциплін «Практичний курс англійської мови», «Ділова іноземна мова» та «Психолого-педагогічні основи навчання англійської мови дітей дошкільного віку».

Так, у процесі вивчення «Практичного курсу англійської мови» студенти мають змогу вибрати одну із запропонованих тем для дослідження та попрацювати із зарубіжними статтями та науково-методичними виданнями через локальний доступ до науково-метричної бази даних EBSCO. Ця база містить як повнотекстові, так і анотовані видання науковців багатьох країн світу. Дослідження виконані переважно англійською мовою, що сприяє розвитку іншомовної комунікативної компетентності, сприяє підвищенню рівня професійно-педагогічного та наукового мовлення студентів через роботу із науковою термінологією.

У процесі вивчення курсу «Ділова іноземна мова», зокрема третього модуля «Основи наукового фахового мовлення», студенти мають змогу по практикуватися у написанні анотацій, доповідей на конференції, рефератів англійською мовою.

Під час вивчення курсу «Психолого-педагогічні основи навчання англійської мови дітей дошкільного віку» студенти обирають одну з тем для виконання наукового колективного проекту, який завершується презентацією результатів у вигляді наукової статті. Стаття може виконуватись як індивідуально, так і колективно.

Отже, реалізація запропонованої моделі має своє практичне використання у процесі науково-дослідної діяльності магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки.

Висновки та перспективи дослідження. У процесі дослідження різних аспектів науково-дослідної діяльності магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної освіти ми дійшли висновку, що ефективною формою роботи є виконання студентами наукових проектів. Поняття наукового проекту є комплексним, та реалізовується через роботу студентів як індивідуально, так і в невеликих групах (3-5 осіб). Формами реалізації наукового проекту можуть бути дослідження студентів сучасних аспектів лінгвістичної освіти у зарубіжних розвідках, написання рефератів, анотування наукової літератури, написання статей.

Перспективи подальших наукових розвідок у запропонованій царині вбачаємо через дослідження процесу комплексної професійно-педагогічної підготовки магістрів педагогічної освіти через імплементацію навчання, заснованого на дослідженні; розробку різних альтернативних форм роботи; розробку та вдосконалення методики навчання, заснованого на дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк Л., Сацик В. Організація та зміст аудиторної роботи в дослідницьких університетах / Лариса Антонюк, Володимир Сацик // Університетська освіта : стратегічний розвиток університетів. - №2. – 2012. – С. 32-43.
2. Бегека Д. Сладники підготовки мабутьніх магістрів іноземної філології / Дмитро Бегека // Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]. - № 61-62. – 2014. – С. 141-147.
3. Бобко І.З. Формування готовності до науково-дослідницької діяльності майбутніх магістрів гуманітарного профілю в інформаційному середовищі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти» / І.З. Бобко ; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – 23 с.
4. Зотов О.В. Проект, управління проектом: основні поняття, суб'єкти державного управління [Електронний ресурс] / О.В. Зотов // Державне управління: удосконалення та розвиток : [ел. наук. фахове вид.]. – № 8. – 2010. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=171>. – Заголовок з екрану.
5. Мазур І.І., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. Управление проектами: учеб. пособ. / [под общ.ред. И.И. Мазура]. – 2-е изд. – М.: Омега-Л, 2004. – 664с.
6. Павлюк Р.О. Інформаційні засоби комунікації у віртуально-навчальному педагогічному середовищі [Електронний ресурс] / Р.О. Павлюк // Молодий вчений. — 2014. — №1 (04). – С. 102-105. – Режим доступу : http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2014/1_04_2014.pdf. - Заголовок з екрану.

7. Павлюк Р.А. Современные подходы к информатизации учебного процесса в высших учебных заведениях в Украине / Р.А. Павлюк // Society, integration, education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 23th–24th, 2014. – Rezekne, 2014. – Volume II. – P. 322-332.

Рецензент

Сергеєнкова О.П.- д. психол. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2015

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МАГИСТРОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ

Павлюк Роман Александрович

кандидат педагогических наук, заместитель директора по научно-методической и социально-гуманитарной работе Института человека, доцент кафедры иностранных языков и методик их преподавания Педагогического института

Киевский университет имени Бориса Гринченко, г.Киев

r.pavliuk@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье рассмотрено понятие научно-исследовательской подготовки магистров педагогического образования в контексте иноязычной подготовки. В процессе анализа научной литературы предложено теоретическую модель научно-исследовательской иноязычной подготовки магистров педагогического образования; определены формы работы студентов, основной из которых является научный проект; предложены различные виды деятельности студентов во время работы над научным проектом.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность; иноязычная подготовка; научный проект; обучение, основанное на исследовательской основе; профессиональная подготовка.

RESEARCH ACTIVITY OF MASTERS OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING

Roman O. Pavliuk

Ph.D. in Education, Deputy Director for Research and Educational and Socio-humanitarian Work of Institute of Human Sciences, Associate Professor of Foreign Language and Methodology Department of Pedagogical Institute

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

r.pavliuk@kubg.edu.ua

Abstract. Article views the concept of scientific research training of masters pedagogical education in the context of foreign language training. Analyzing of scientific literature it is suggested a theoretical model scientific research training of masters pedagogical education; some form of student work, the main of which is the research project are given; various students activities while working on a research project are offered.

Keywords: research activities; foreign language training; research project; education based on research; professional training.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Antoniuk L., Satsyk V. Organization and Content of Classroom Work in Research Universities / Larysa Antoniuk, Volodymyr Satsyk // *University Education: University Strategic Development*. - №2. – 2012. – P. 32-43. (in Ukrainian)
2. Beheka D. Components of Training of Future Masters of Foreign Languages / Dmytro Beheka // *Pedagogical Sciences: [collection of scientific papers]*. - № 61-62. – 2014. – P. 141-147. (in Ukrainian)
3. Bobko I.Z. Forming of Readiness for Scientific Research of Future Masters of Humanitarian Profile in the Information Environment : Abstract of Ph.D. Dissertation in Specialty : 13.00.04 – «Theory and Methodology of Professional Education» / I.Z. Bobko ; Ternopil National Pedagogical University Named After Volodymyr Hnatiuk. – Ternopil, 2013. – 23 p. (in Ukrainian)
4. Zotov O.V. Project, Project Management: Basic Concepts, Subjects of the Government [Electronic resource] / O.V. Zotov // *Public Administration, Improvement and Development: [electronic scientific specialized edition]*. – № 8. – 2010. – Access profile : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=171>. (in Ukrainian)
5. Mazur I.I., Shapiro V.D., Olderroge N.G. Project Management: textbook / [edited by I.I. Mazur]. – Second Edition. – M.: Omega-L, 2004. – 664 p. (in Russian)
6. Pavliuk R.O. Information Communication in Virtual-Educational Pedagogical Environment [Electronic resource] / R.O. Pavliuk // *Young Scientist*. — 2014. — №1 (04). – С. 102-105. – Access profile : http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/1_04_2014.pdf. (in Ukrainian)
7. Pavliuk R.O. Modern approaches to informatization of educational process in higher educational establishments in Ukraine / R.O. Pavliuk // *Society, integration, education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 23th–24th, 2014*. – Rezekne, 2014. – Volume II. – P. 322-332. (in Russian)